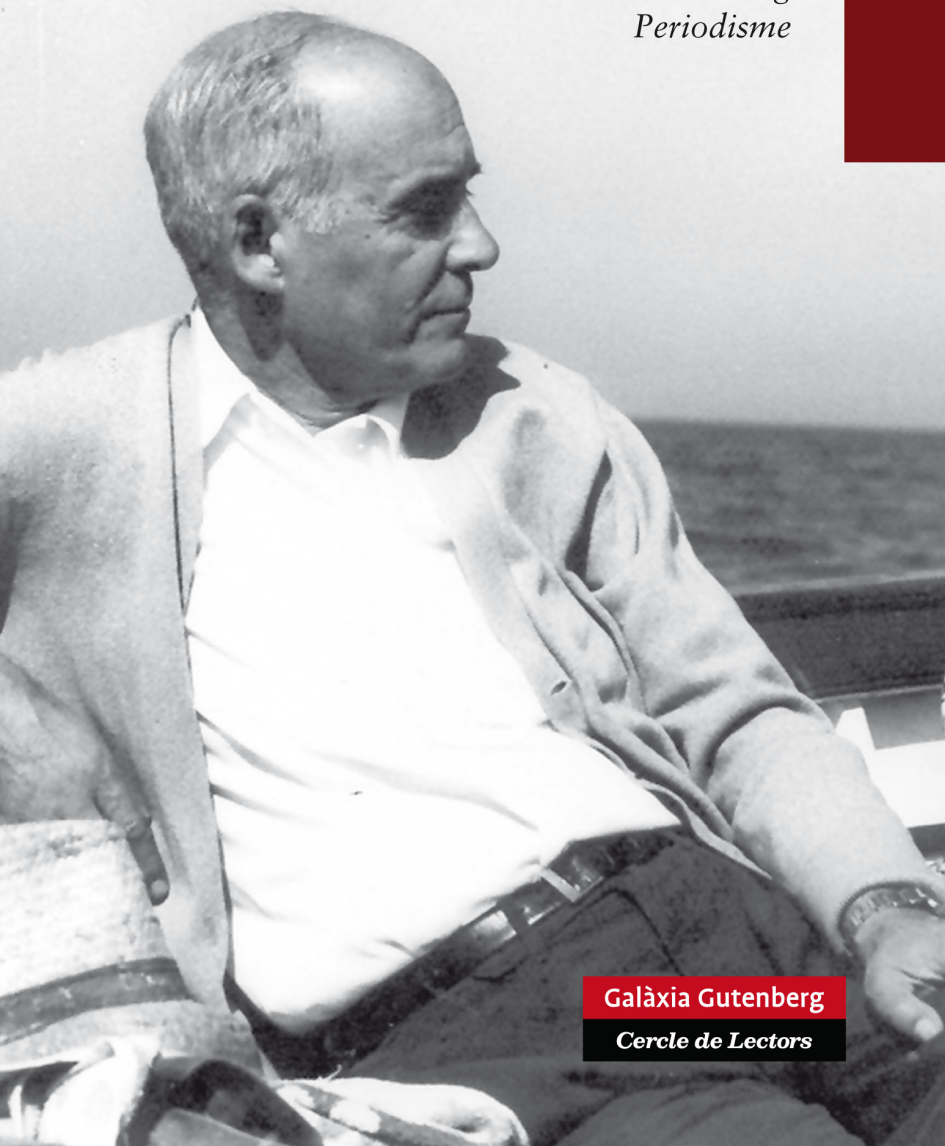

Tomàs Garcés

Obra Completa

Poesia
Dietaris i memòries
Assaig
Periodisme

OBRA COMPLETA

Galàxia Gutenberg

Cercle de Lectors

TOMÀS GARCÉS

Obra completa

Poesia
Dietaris i memòries
Assaig
Periodisme

Edició a cura de
Valentí Soler i Noguera

Galàxia Gutenberg

Cercle de Lectors

Introducció

ELS ANYS JOVES: PERIODISME, LITERATURA I PATRIOTISME

Tomàs Garcés i Miravet va néixer a Barcelona el dia 9 d'octubre de 1901. El seu pare, Buenaventura Garcés Bermejo nascut a Paredes (Guadalajara), havia emigrat a Catalunya en 1888 i s'establí i arrelà a la Barceloneta, on amb el temps regentà una botiga de comestibles al carrer de Sant Carles. La mare, Maria Miravet i Serra, provenia d'una família pagesa d'origen pallarès, de Tremp. La Barceloneta serà, doncs, la primera geografia personal de la infantesa de Garcés, un àmbit que s'estendrà fins al cor de la Barcelona vella quan, als vuit anys, començarà els estudis a l'acadèmia de *San Antonio* del carrer de Regomir. Allà serà condeixeble, entre d'altres, de Jeroni de Moragas i de Just Cabot.

Més endavant, coneixerà Joan Salvat-Papasseit que també vivia al mateix barri mariner, i entre tots dos naixerà una profunda amistat i hi haurà un notable intercanvi d'influències. Quan Salvat mor, en 1924, Garcés és el primer a defensar, des de "La Publicitat" i "Revista de Catalunya", la importància i originalitat de la seva obra i, d'altra banda, s'imposarà la tasca de perpetuar-ne la memòria. Des d'aleshores i durant molts anys Garcés escriurà diversos articles i notables estudis sobre Salvat.

En 1917 ingressa la Universitat de Barcelona. Hi cursa estudis de lletres i dret, per bé que aviat es decantarà per seguir la carrera d'advocat, títol que obté en 1924. La dedicació a les lletres, però, serà sempre fonamental per a ell, per més que es guanyi la vida amb l'advocacia.

L'any 1919 és una fita important en la trajectòria literària de Garcés: és el moment en què, a través d'un incipient periodisme, va prenent cos la seva incorporació al món de les lletres. El primer paper imprès de Tomàs Garcés porta per títol "Recons de Ciutat" i el publica al núm. 17 de la «Revista de Vich» corresponent al més d'abril de 1919. Ben aviat, però, Garcés trobarà una nova tribuna: la revista «Mar Vella». Al seu barri, la Joventut Nacionalista treu

aquesta publicació per a difondre «totes les noves que ens siguin comunicades dels actes nacionalistes de les joventuts» i també «de l'actuació de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana o de qualsevulla institució de cultura de la nostra terra». Hi participà activament no només amb els seus escrits sinó també com a promotor de la publicació, en tant que Secretari del Consell Directiu de la Joventut Nacionalista de la Barceloneta. Garcés, anys a venir, evocarà aquesta època en què les primeres realitzacions literàries i editorials anaven indistricablement unides amb un abrandat activisme nacionalista. Efectivament, anys més tard escriurà a *El temps que fuig*:

«Quan l'any 1919—dos anys després de la meua entrada a la Universitat—la Joventut Nacionalista de la Barceloneta va crear la seva efímera revista “Mar Vella”, en formàvem la redacció dos estudiants sense peculi —Rovira Armengol i jo— amb un espartenyer i un dependent comptable. L'amo d'una modesta sastreria, Antoni Miquel, era el nostre mecenes. El seu nom figura com a tal al colofó dels Poemes en ondes hertzianes. Jo en vaig promoure l'edició, però ell va ser qui va pagar-la».

L'any 1919 resultarà, doncs, decisiu per a la seva imminent eclosió literària. És el moment en què es produeixen unes coneixences que li obriran les portes a noves publicacions: a «Mar Vella» hi publiquen poemes, entre d'altres, Millàs-Raurell, López-Picó, Manent i Salvat-Papasseit. La relació amb Millàs-Raurell i, sobretot, amb López-Picó l'acostarà al grup de «La Revista», on començarà a publicar traduccions i comentaris crítics l'abril de 1920. L'amistat amb Salvat-Papasseit li permetrà conèixer Torres-Garcia, a qui recorda «en el seu taller de Sarrià, l'any 19, almenys físicament, com un Lanza del Vasto *avant la lettre*, amb una gran barba grisa, i un esguard neguitós, voltat dels fills i la muller, llast innocent de la seva bohèmia». A més, la freqüentació de la tertúlia del seu amic Salvat a les *Galeries Laietanes* també li facilitarà amistats singulars. Com la del pintor David Alfaro Siqueiros, «aquell pulcre diplomàtic, agregat cultural al Consolat mexicà de Barcelona» que «dirigia aquí una revista, *'Vida Americana'*, per a la qual va demanar-me col·laboració. Vaig donar-li un article sobre la poesia de Marià Manent. El meu primer treball retribuït. Potser cinquanta pessetes de les d'aleshores». La relació amb Salvat també el durà a

collaborar més endavant, l'any 21, en els dos números que van sortir de «Proa», amb sengles articles, un al núm. 0, *El mite de l'«Espanya gran»* i un altre al núm. 1, *Contra l'Imperi*, en els quals expressa el seu ardent nacionalisme, amb ressonàncies del Salvat de *Les Conspiracions*:

«Després de tot, el fracàs de l'espanyolisme reflexiu de Prat de la Riba era cosa fàcil i necessària. Quan un poble se sent oprès, mai no iniciarà una política federalista amb l'opressor. El gest natural és l'apartament, amb totes les seves conseqüències. De primer cal obtenir la llibertat de Catalunya. Després, ens federarem si ens convé i ens plau. El que no s'ha de fer és aplegar en una teoria federalista dos postulats com els de la personalitat de Catalunya i de la unitat política d'Espanya. La gent, tard o d'hora, es convenç que són irreductibles» («Proa», núm. 0, 1921).

Efectivament, doncs, ressonàncies salvatianes en aquest i en altres dels primers escrits periodístics de Garcés, en els quals també mostra aquesta contradictòria relació amb l'Espanya castellana i posa en relleu el xoc dels nacionalismes català i castellà. El rastre de Salvat-Papasseit, bé que circumscrit a la prosa garcesiana primerenca i de contingut patriòtic, no resulta pas negligible. D'altra banda, la seva relació deixarà una empremta duradora en Garcés, fins al punt que el farà esdevenir un insistent estudiós de la seva vida i obra durant gairebé quaranta anys: pel mes de març de 1922 apareix a «La Revista» *La poesia del Salvat Papasseit*, primer del conjunt d'articles i estudis que li dedicà, i que es clourà amb *El maragallisme de Salvat Papasseit*, publicat a «Serra d'Or» el gener de 1961. Alguns d'aquests articles seran incorporats a *Sobre Salvat Papasseit i altres escrits* (Selecta, 1972).

La col·laboració de Tomàs Garcés tant a «El Dia», de Terrassa, com a «La Revista» comença el mes d'abril de 1920. Si examinem les primeres mostres aparegudes al diari terrassenc, ja hi trobarem la manifestació d'alguns temes característics de la seva obra, a banda de l'estricta crítica o ressenya de llibres i revistes: l'atenció a les lletres italianes, la traducció de poetes italians, la seducció intel·lectual exercida en un primer moment per Diego Ruiz, Torres-Garcia i Josep Pijoan, la difusió internacional de la cultura catalana i la relació amb la resta de moviments nacionalistes. A «El Dia», en efecte, Garcés comença la seva activitat traductora de poetes italians amb dos so-

nets d'Ariosto i alguns poemes de Corrado Govoni, Lionello Fiumi i Pietro Zanfognini (pseudònim emprat per Diego Ruiz, ja a Itàlia).

El gruix de la seva activitat de traducció poètica, però, anirà apareixent a «La Revista», on durant 1920 i 1921 hi publica traduccions de Gherardo Marone, Carlo Carrà, Emilio Cecchi, Corrado Govoni, Lionello Fiumi i Auro d'Alba, Charles Vildrac, Alessandro d'Ancona, Sergio Corazzini, Giuseppe Ungaretti i Enrico Thovez. És l'inici d'una freqüentació traductora que, ampliat el camp d'interès també a les lletres portugueses, gallegues i franceses, anirà mantenint sempre i que també donarà fruits relativament tardans com *Deu poemes gallecs* (1954) i *Cinc poetes italians* (1961). De la poesia francesa, cal dir que no hi té una debilitat tan notable com per a la italiana, i només trobem traduccions d'alguns poemes de Charles Vildrac i Jules Supervielle. En canvi, hi ha una concreció en forma de novel·les traduïdes. Trobem, en efecte, les d'Stendhal (*Vanina Vanini*, 1924), de Louis Hémon (*Maria Chapdelaine*, 1925) i d'Ernest Psichari (*El viatge del centurió*, 1935).

Tanmateix, l'article més important dels primers publicats a «La Revista», en 1921, és *Notes sobre poesia*. Resulta destacable per diversos aspectes, a banda del fet que porta el mateix títol sota el qual aplegarà, molts anys més tard, en 1933, el seu llibre d'articles i proses literàries. La importància d'aquest escrit rau, sobretot, en el fet que ja hi anticipa algun dels mètodes de relació amb l'objecte crític i també la seva primera síntesi d'interessos literaris i sociopolítics. Hi trobem, en efecte, la utilització de paral·lels literaris històricament molt distanciats, inaugurant una pràctica que reiterarà com a mètode d'aproximació crítica. En aquest cas i sota l'epígraf *Góngora-Marinetti* exposa que «sempre, després d'un període de vida rica en la literatura d'un poble, ha vingut una època de decadència en què la creació pura és substituïda per un afany crític, i si creació pura es dona ve tarada de prejudicis, mancada d'espontaneïtat». I recorda l'aparició de Góngora després del segle d'or espanyol, que té la seva correspondència a Itàlia en el mateix segle XVII amb la irrupció de Marino «contra el petrarquisme empalagós i pobre». Després de fer notar com «la complicada extravagància de Góngora recorda –segles salvats– les acrobàcies dels futuristes», Garcés conclou amb aquesta lapidària frase: «El Marino d'avui es diu Marinetti», que li serveix per a constatar com el futurisme ha estat superat pel dadaisme i com, per tant, ara «el revolucionari

esdevindrà conservador». En definitiva, Garcés està començant a definir la seva teoria de l'eternitat de la poesia. O de «l'eternitat dels temes de poesia», com precisarà en l'article *Eternitat de la poesia* («La Veu de Catalunya», 10-III-1933) quan afirma que, en poesia, tampoc no hi ha res de nou sota el sol, i tot seguit fa notar que si acostàvem «per raó del tema, autors d'èpoques, llengües i escoles ben diverses», ens trobaríem amb el fet que «sovint ens sobtarien semblances inesperades» Per tal de constatar-ho empíricament, Garcés aplica la seva teoria sobre casos concrets:

«Que Riba i Leopardi s'assemblin quan s'acaren amb el problema de la felicitat no ens pot sorprendre massa. L'un i l'altre, intellectualistes, es formaren en el contacte de les humanitats i en l'examen rigorós del cor humà. Però que a vint segles de distància puguem situar costat per costat el 'Vivamus, mea Lesbia' de Catul, i una poesia amatòria de Salvat-Papasseit ja és, si no sorprenent encara, suggestiu. Altres aproximaments ens permetrien d'observar, de vegades, que no ja el tema, ans el procediment, aparella autors d'escola i època distants. És el cas Foix-Ovidi. Les proses líriques de Gertrudis no són sinó pures metamorfosis».

Aquesta qüestió de la perennitat dels temes i de la seva correspondència més enllà de la distància cronològica, esdevindrà per a Garcés, a més d'una eina per a la anàlisi crítica, com una profunda convicció personal que mantindrà tota la vida. No ens ha de sobtar, doncs, l'intermitent retorn al tema ni el fet que, gairebé mig segle després de la publicació de l'article de «La Revista», encara torni a formular precisions sobre aquesta qüestió, tot referint-se a l'obra de Foix, en una «Nota de lectura» a l'entorn de la novella de Maria Aurèlia Capmany *Un lloc entre els morts*, al número 110 de «Serra d'Or», de novembre de 1968:

«L'originalitat de l'escriptor (àdhuc del poeta) és sempre relativa. Les coses que semblen més noves tenen un fons de tradició. Mai no són creades del no-res. Un raig de surrealisme en les velles gerres que ens deixaren Ramon Llull i Ausiàs March ha produït una de les obres més originals de la nostra poesia moderna.»

L'estiu de 1922, com a resultat de la Conferència Nacional Catalana, es constituïa el partit Acció Catalana i quedava també

formulada la necessitat de fundar un diari que en promogués la ideologia. Seguint aquesta línia d'actuació política, per l'agost de 1922 els dirigents d'Acció Catalana materialitzaven la compra del diari «La Publicidad». El procés de catalanització començaria immediatament, amb el canvi de capçalera («La Publicitat») i amb l'aparició de la primera pàgina en català. Aquesta pàgina incorporava l'editorial d'Antoni Rovira i Virgili i Jaume Bofill i Mates, espais fixos com els «Fulls de dietari», el «Carnet de les arts», el «Carnet de les lletres» o les «Converses filològiques», les col·laboracions de Lluís Nicolau d'Olwer (primer director de la publicació), J. Pérez-Jorba, Josep M. Junoy, Josep M. de Sagarra, Ferran Soldevila i d'altres, així com les cròniques trameses per Josep Pla des d'Itàlia, Joan Crexells des d'Alemanya i Joan Pérez-Jorba des de París.

Garcés tenia cura del «Carnet de les lletres» i el 16 d'agost hi signava el primer, *Un homenatge català al Dant*, amb el pseudònim *Ship-boy*. El procés culminarà el 1er. d'octubre de 1922, amb la publicació exclusivament en català de tot el número de «La Publicitat». Tomàs Garcés hi escriu *La poesia de Leopardi*, apropament a la poesia de «l'home a qui el dolor no ha deixat copsar la profunda bellesa del món». La incorporació de Garcés com a jove crític no s'explicaria sense un procés previ de pràctica periodística i de maduració literària que en el seu cas, com hem vist, es materialitzà bàsicament a «El Dia», de Terrassa, i a «La Revista». En qualsevol cas la precocitat és una característica d'aquest autor que, en efecte, amb només vint anys ja era un exemple de maduresa literària. Una precocitat que, a més del periodisme, s'estén a d'altres aspectes de la seva activitat com a poeta, antòleg i editor.

La presència de Garcés en l'evolució vers la plena catalanització de «La Publicitat» fou important. En el mes i mig que va durar el procés (és a dir, de mitjan agost a final de setembre) podem trobar una quinzena de col·laboracions seves. I, si situem aquest inventari d'escrits a la fi de l'any 1922, en comptabilitzem una seixantena. A banda del propi pes d'aquesta constatació material, tampoc no falten testimonis en aquest sentit per part dels seus contemporanis. El mateix Josep Pla ho manifestava clarament: «Convertir aquest paper en un paper català costà grans esforços. Tomàs Garcés hi intervingué positivament. Jo potser també...»

Garcés hi col·laborarà activament durant tota una dècada, exactament fins al 25 de novembre de 1932, en què hi publicarà el darrer

escrit, el «Comentari» *Campanes*. Fins aleshores hi haurà aportat més de 900 articles, de molt diversa extensió i contingut. El «Carnet de les lletres» serà amb molta diferència i durant anys la secció on Garcés escriurà de manera més sovintejada. A primera pàgina, generalment poc més de mitja columna, i en els primers temps, sota el pseudònim de *Ship-boy*. L'any 1927 la creació de la secció «*Les lletres*» comportarà la incorporació de Garcés a la pàgina interior corresponent, circumstància que es perllonga fins a 1932.

El 10 de març de 1933 Garcés comença a col·laborar a la pàgina literària de «*La Veu de Catalunya*». Ho fa amb l'article *Eternitat de la poesia*, l'únic dels publicats en aquest diari que, a causa de la seva major extensió, no trobem a la que serà columna habitual de Garcés, l'*Almanac literari*. Hi col·laborarà fins al maig de 1934.

TEORIA I PRÀCTICA DE LA POESIA

Paral·lelament a la incorporació com a redactor literari a “*La Publicitat*” es produeix també l'entrada de Tomàs Garcés al món de la poesia. A primers dels anys vint, el país experimentava allò que el nostre autor anomena “la febre dels renaixements”. Ell mateix està implicat profundament en la lluita per la recuperació nacional, tal com es desprèn de molts dels articles que signa en aquesta època. És precisament en aquest context que, a finals de 1922, es produeix la irrupció de Garcés en el panorama poètic català, amb *Vint cançons*. El llibre, amb un dibuix de Josep Obiols i amb el segell editorial de la “*Llibreria Nacional Catalana*” de Salvat-Papasseit va sortir el 20 de desembre. I l'èxit resultà fulgurant. L'aparició de *Vint cançons* és saludada tot seguit i amb entusiasme per Josep M. de Sagarra des de «*La Publicitat*» (2 de gener de 1923):

«La cosa sorprenent d'aquest llibre de cançons és que l'ànima, la manera de sentir i de veure el món és d'una tendresa i d'una joventut de primera volada com poques vegades n'hem vist de semblant, i en canvi, la forma, la manera de ser fet el vers i la gràcia de cada paraula, són coses perfectament madures, d'una saviesa i una correcció de gran mestre. I el que és emocionant d'aquesta correcció, d'aquesta part d'ofici i d'artista, és que el vers queda sempre d'artista, sembla fet de miracle, com si els sentiments ja li donessin la forma precisa.[...] Jo

penso que si en Maragall fos viu i llegís aquestes vint cançons es tornaria boig d'alegria».

Dos dies després, i des de la mateixa tribuna, Salvat-Papasseit, amb el pseudònim “Aristarc”, considera el llibre en clau de viatge iniciàtic. Diu que en llegir-lo ha pensat en Ulisses, i insta Garcés a llançar-se de ple a l'aventura vital i poètica: «Vés qui ho diria que et plauria marxar cap a terres molt llunyanes per saber com s'hi parla i més bé com s'hi estima». I l'empeny a deixar-se anar per aquesta ruta: «Fendeix la mar augusta i llença't als perills».

A les pàgines de “La Revista” (febrer, 1923) Agustí Esclasans el qualifica com «un artista sensibilíssim i un artesà peritíssim» i manifesta el seu entusiasme per «la naixença d'un poeta que té per musa inspiradora la discreció». En pocs mesos quedaran exhaurides la primera i segona edició, aquesta havent incorporat ja la divisa dels versos del Dant. La tercera, també el mateix any 23, serà publicada per les Edicions Lira, fora de sèrie, en uns dels petits volums vermells de la col·lecció “Els Poetes d'Ara” que dirigia el propi Garcés, i incorporarà un pròleg de Carles Riba. Aquest hi remarca una singular “actitud idíl·lica” que té, però, poc d'arcàdic, “poc d'un món de bellesa i de pau artificioses, d'imatges retallades de la literatura feta”, sinó que es complau “en un món d'imatges que es clou en ell mateix, deixant fora la vida en el tumult de les seves forces innúmeres i abstractes”. Riba també assenyala que el llenguatge de Garcés “té una precisió i una polidesa totes sàvies, treballades per unes quantes generacions anteriors”; i que “entre les cançons de la moderna lírica catalana, les de Tomàs Garcés són tal volta les que fan una música alhora més fina i més tranquil·la”. I destaca que, en el fons, “el nostre jove poeta ha creuat, inconscientment o no, interessos literaris amb interessos patriòtics: en un poble renaiuent no es estrany que així s'esdevingui”.

En el pròleg a *Vint cançons* que el propi Garcés escriurà en 1947 per a la 4ª edició, *Història d'aquest llibre*, rememora la gran impressió que, l'agost de 1921, li produí la descoberta del paisatge de l'entorn del Port de la Selva, així com la influència d'aquest fet en el procés de creació del llibre i en la seva evolució poètica:

«Aquestes són les terres de Vint cançons i, amb més o menys persistència, les de tota la meua poesia si, com va escriure J. V. Foix en una crítica

improvisada, he copiat sempre 'el paisatge damunt un vidre glaçat per l'alè del somni'» [...] « Jo veig com si fos ara aquell dia de 1921 en què els perfums i els colors d'aquest inoblidable país de Cap de Creus varen sorprendre els meus sentits. En coronar la pujada que mena de Llançà a l'ermita de la Mare de Déu va desplegar-se, de sobte, als meus ulls, aquell mar blau esquixat de 'cabretes' que després m'ha estat tan familiar. A cada revolt del camí, entre el mar i la muntanya de Sant Pere de Roda, s'obria una nova meravella. La forta alenada salabrosa i l'embriagadora flaire de les herbes eren com un món nou. Al cor em cantaven les cançons que els nostre orfeons havien escampat venturosament per Catalunya » [...] «A casa, a l'Ateneu sobretot, al grat de l'enyorança i del somni, amb el desig, és cert, de fondre creació personal i formes populars en una poesia nova, vaig anar creant els meus versos».

A partir, doncs, de l'impacte creatiu provocat per la visió del paisatge del Cap de Creus, amb aquestes *Vint cançons* Garcés sacsejà el panorama poètic català. Amb el mar com a fons i amb la banda sonora de la cançó popular, aquella “veu prima i clara” que arriba del camí dels horts o de la barça que feineja al bell mig de la cala, tal com assenyala Molas, Tomàs Garcés “realitzà una singular interpretació de la poesia que, al costat de la dels grans mestres de la seva generació, ocupa un lloc central dins la poesia catalana del segle xx”.

La importància atorgada al paisatge, és, en efecte, una constant garcesiana, filla del seu nacionalisme literari, que ja trobem des dels primers articles a «La Publicitat» i, paral·lelament, des de *Vint cançons*. En aquest sentit, podríem recuperar alguns fragments d'un article de 1923, *La terra i el paisatge*, en el qual Garcés manté que «la terra i el paisatge no són escenografia, sinó tradició», perquè si agafem algunes de les lletres més significatives del cançoner popular, sota l'escenografia, «els homes i les dones es mouen amb llurs virtuts i vicis», de manera que «la terra i el paisatge, escenografia aparent, dansen amb aquells homes, tremolen sota el mateix oratge, els mou el mateix neguit i el mateix ritme». En definitiva, Garcés ja hi proposava «escoltar les velles cançons i cercar en el paisatge que les aguanta un sentit de tradició i de beutat». Aquesta recerca és un exercici que Garcés, amb més o menys insistència, ja no abandonarà.

Tot seguit, el camí iniciat amb aquest llibre, la línia dita popularista, el reafirmarà amb *L'ombra de lledoner* (1924). J. M. de Sagarra, en efecte, escriu (“La Publicitat, I-III-1924), que en lle-

gir-lo ens adonem que “es una continuació del primer llibre” perquè hi ha “la mateixa visió del món, la mateixa visió de l’amor, gairebé la mateixa forma, els mateixos colors i les mateixes imatges”. Tanmateix, considera que si el primer transmetia l’aire d’haver estat fill d’una espontaneïtat absoluta i gairebé purament intuïtiva, en canvi, “*L’ombra del lledoner* dona al lector la impressió d’una afirmació conscient per part del poeta d’aquella personalitat i d’aquella unitat de les vint cançons”.

Garcés, poeta i crític alhora, elabora el fonament teòric de la seva poètica i tot seguit el vessa en el motlle pràctic dels seus llibres de versos. És un procés que efectua de forma simultània: a través dels articles a la premsa diària aporta arguments que acompanyen i avalen la seva evolució poètica. Les idees sobre poesia i les que conformen l’univers estètic de Garcés, per bé que no han estat agrupades en un volum específic dedicat a tal finalitat, podem trobar-les formulades en moltíssims paràgrafs significatius esparsos en els seus articles, en les seves obres de creació literària i també en alguns dels pròlegs i notes hi va incloure.

Alguns dels articles de “La Publicitat” donaran forma a *Paisatges i lectures* (1926) i *Notes sobre poesia* (1933), els llibres on queda reflectit aquest univers literari contemporani seu d’abans de la guerra, reconstruït i transmès gràcies a la voluntat de síntesi estètica amb què l’autor s’acara a les diverses obres i autors que hi són comentats. En aquests sentit, observem com a finals de 1923 escriu a “La Publicitat” *Del Poliziano a Goethe*, article que incorporarà a *Paisatges i lectures*, i en el qual tot prenent l’afirmació ribiana que “la cançó lírica ha estat la flor de tots els renaixements”, en constata també la necessitat en la renaixença del seu país. Després d’analitzar la buidor –malgrat la seva alta perfecció formal– de les cançons de Poliziano, conclou que “és endebades que amb els mots impecables el poeta vulgui expressar el dolor, l’enyorança, la desesperació, l’embriaguesa amorosa” precisament perquè “el vers, de tan perfecte, fa una angelical remor d’ales, però a sota no hi bat el vent de la passió”. Haurà calgut que passin encara tres segles des del renaixement toscà per poder arribar als “*lied*” humaníssims de Goethe. Aleshores, ja lluny d’aquella felicitat indiferència, allò “que era en Poliziano extàtic, immutable, apollini, ha esdevingut simplement humà”. En les cançons de Goethe, com en tota la lírica moderna, diu Garcés, “la

natura ha estat definitivament guanyada pel poeta, sotmesa a les seves volades i lligada a les seves defallences”, i, ara, aquest “amb el sentiment que li sobreïx, emplena el ‘temple buit’ de la forma i els palaus del món exterior”. Garcés, però, en un savi exercici de síntesi, els assumeix tots dos: “Poliziano, Goethe, belles fites oposades! En llurs mans han florit, dictades per èpoques distintes i per distintes maneres d’esguardar la vida, les cançons més pures que s’han escrit mai. Potser totes les cançons caben entre Goethe i el Poliziano, com un enfilall de gallarets entre dos màstils alterosos”. La manera d’integrar aquesta doble correntia, Garcés la desenvoluparà en diversos articles, singularment en el publicat a “Revista de Catalunya” (núm. 16, 1925) *Giorgio Poliziano i el Renaixement*:

«El neo-classicisme del Poliziano que tenia com objectiu aristocratitzar i fer dúctil i malleable una llengua tinguda per vulgar, però en la qual havia estat escrita feia més d'un segle la Divina Comèdia, no va ésser una temptativa fracassada, repetim. El seu primer fruit va ser un fenomen a la inversa: l'aprofitament artístic de les formes de poesia popular. El poble pagava bé la lliçó rebuda. L'obra del Poliziano es nodreix d'aquesta paga. En ella coexisteixen neo-classicisme i neo-popularisme, tractes amb els clàssics i tractes amb el poble. A algú poden semblar inconciliables les dues actituds. Ho són? La lírica del Poliziano n'és una prova en contra. L'aristocratisme, el culte a la forma, l'aportació erudita, troben els motllos més vigorosos i àgils en les balades i cançons d'aire popular. És una meravella que només l'art pot acomplir. Poliziano reeixí doblement: va fondre la gràcia clàssica i la toscana. Les va fondre polsant la llengua nadiua amb una delicadesa insuperable.»

Des d'aquestes premisses teòriques, Tomàs Garcés segueix cercant sense estridències una realitat creativa pròpia, basada en la utilització d'elements populars sotmesos al motlle d'una perfecció formal àgil i variada, que pren models com la balada, el romanç, la cançó de comiat o la cançó de bressol, i que beu especialment en “l'heretatge del nostres mestres del Nou-cents” –com apunta ell mateix en el pròleg a la 4ª edició de *Vint cançons*– i en la influència subtil “del Juan Ramón Jiménez de les *Pastorales*” i en “la de l'Antonio Machado de *La tierra de Alvargonzález*”.

En aquesta època, concretament en 1926, es casa, a la Selva de Mar, on l'havia coneguda, amb Pilar Brusés, amb qui tindrà vuit

fills. Tot seguit, amb seu tercer llibre de poemes, *El Somni* (1927), Garcés desgranarà una poètica que intenta fer el trànsit des de l'adscripció a la superació de «l'experiència popularista». Ho explica ell mateix en un article publicat el 18-II-1927 a “La Publicitat”, amb el títol de *Confessions literàries*. De primer, Garcés situa cronològicament l'inici del procés que estem resseguint: «L'any 22, l'aparició simultània de *Vint cançons* i d'alguns articles meus que preconitzaven ‘tractes amb el poble’ i el ‘retorn al popular’ i exaltaven la significació lírica de Verdaguer, van provocar una fàcil catalogació de la meua poesia: ‘Poesia popularista’». Tot seguit assenyala les característiques d'aquest fenomen literari i les particularitats de la seva pròpia vinculació, entenent *El Somni*, en definitiva, com a «resultat i fins justificació» del seu tracte literari amb el poble:

«Ara bé: m'interessa de recordar que jo donava a les meves fórmules un valor relatiu. En primer terme, no cercava en el ‘popular’ sinó allò que em convenia. Que lluny, això, del fetitxisme pintoresc que el Noucents desterrà per sempre de les lletres catalanes! En segon terme, donava a l'experiència popularista –acceptem el mot– una vida provisional, supeditada a la seva eficàcia. Em semblava que el contacte d'una sensibilitat poètica moderna amb el tresor del cançonero popular podia donar bon fruit. És cert que posava cara a cara dos elements contradictoris. Llur fusió, però, és possible. Estic segur, encara, que el contacte amb el popular pot determinar, per superació, un enriquiment de l'obra artística. El popularisme no em semblava pas, ell mateix, norma de beutat. És possible, al contrari, que el seu triomf comenci amb el seu abandonament. [...] En El Somni, però, no s'hi reflectirà gens la primera aventura literària? No serà aquest recull, en certa manera, resultat i fins justificació d'uns ‘tractes amb el poble’? A base de no exagerar la valor literària de ço popular (que és una sola font de les que formen el corrent de la creació artística), jo crec que sí.»

Garcés declara que, des de feia tres anys, la seva voluntat era de superar aquesta «primera aventura literària», d'oblidar el que anomena la seva «experiència popularista». La culminació de la teorització popularista, recollida a l'article *Angiolo Poliziano i el Renaixement*, significa també la superació d'aquesta ruta. El triomf del popularisme garcesià començava, efectivament, amb l'abandonament d'aquest camí. Sense renunciar, però, al ric bagatge d'haver-lo

transitat com un veritable «precursor» del neopopularisme poètic hispànic, tal com va destacar Antoni Vilanova a *La poesia de Tomás Garcés* («Destino», núm. 789, 20-IX-1952), quan recordava que *Vint cançons*, publicat el 1922, s'anticipà en dos anys a la primera obra de Rafael Alberti, *Marinero en tierra*, que no sortiria fins l'any 1924.

Marià Villangómez observa que els títols dels dos llibres següents, *El somni* (1926) i *Paradís* (1931), aporten molta claredat sobre la naturalesa de la poesia de Garcés: “Pel somni ens anem acostant al paradís. Els conceptes es poden unir: somni del paradís o paradís del somni”. Per damunt de tot, però, destaca que en aquest darrer llibre troba ja la seva maduresa: “Tomàs Garcés ja és mestre del seu art, en treu tota la màgia, en complica els sentits, en multiplica els efectes”. I amb *El senyal* (1935), creix encara la seva profunditat lírica, “molt unida a la importància de la paraula i al seu dring exquisit”. L'univers poètic es concentra en un “paratge somniat” fet d'elements vagarosos però que confegeixen un indret líric en el qual “l'angúnia, el dolor, resten lluny, com una tempesta remota”, perquè ara el paradís del poeta “té quelcom de castell, amb murs i torres invisibles, per bé que inexpugnables”.

DESPRÉS DE 1936, O D'UN LLARG SILENCI A UNA LENTA REPRESA.

I, tanmateix, començaven a sonar els tambors de la fúria col·lectiva que haurien d'assetjar ben aviat el seu castell. Josep-Sebastià Pons, en l'estudi que prologà la primera edició (*Selecta*, 1961) de l'*Obra Poètica* de Tomàs Garcés, parla púdicament –els temps hi obligaven– del tall traumàtic de la guerra civil espanyola, tot constatant que entre la publicació de *El Senyal* (1935) i la de *El caçador* (1947) “hi ha una llacuna o un interval de silenci que expliquen els desastres i les excessives calamitats d'aquells anys.” En efecte, amb l'esclat de la guerra, l'estiu de 1936, i essent Garcés catòlic practicant i militant aleshores d'Unió Democràtica, el trasbals que arribava l'obligà a deixar Barcelona. L'amistat de Josep Sebastià Pons li proporcionaria acolliment «quan a mig octubre d'aquell any, la meua família i jo trobàvem a casa del nostre amic, a Illa i a Tolosa, generosa hospitalitat...». Durant el temps de la guerra, va fer de lector

d'espanyol la càtedra de Tolosa i al Liceu d'Albi, finalment instal·lat, amb la seva família, al petit poblet de Saint-Sulpice-la-Pointe, «on vàrem viure tres anys: els de la guerra civil i una mica més». Sabem, pel dietari de Marià Manent, que pel juny de 1939 ja havia tornat a Barcelona, atès que hi escriu que s'havia emocionat «de reveure Tomàs Garcés, que havia hagut de fugir a França, perseguit, ja el 1936».

En retornar, però, Garcés ja només trobarà un desert sense cap mena de possibilitat de prosseguir la seva anterior tasca literària ni, encara menys, l'activitat de crític a la premsa: Catalunya i la seva cultura havien estat prosclites. A penes si li restarà el refugi de la poesia. Sense cap tribuna en català, ni cap expectativa de què pugui sorgir-ne alguna, el periodista i crític ja no té possibilitat d'existir. Durant una llarga corrua d'anys, com tota la seva generació, restarà sotmès a la manca de llibertat i a la restricció absoluta que pesava sobre l'ús públic de la llengua catalana. Mai, però, no acceptarà la imposició d'escriure en castellà. Ell mateix ho explicarà, molts anys després, en unes *Notes per a una entrevista* existents a l'arxiu familiar escrites com a preparació de l'entrevista de Robert Saladrigas 'Monòlogo con Tomás Garcés' a "Destino" (19-II-1972). Entre els fragments no publicats a causa de la censura hi ha aquest:

«Què és, a Catalunya, un escriptor professional? Un home condemnat al bilingüisme. (...) Els escriptors catalans que col·laboren avui a la premsa en castellà han dit el que han pogut, i ha estat sovint prou important. Els que no som escriptors «professionals» hem pogut escapar al bilingüisme, a costa això sí d'un silenci més llarg. Mentre la nostra llengua no gaudeixi de tots els drets que li pertoqueu és inútil de pensar en un professionalisme 'en català'».

El fet cert és que hi ha gairebé un quart de segle de silenci en la seva producció en prosa, si fem excepció del treball 'Entre l'Equador i els Tròpics', de Josep M. de Sagarra que l'any 1946 publicarà en la clandestinitat de la revista "Ariel". I no serà fins 1961 que començarà a poder publicar en les pàgines de "Serra d'Or" articles de caire assagístic, bona part dels quals recollirà posteriorment en el volum *Sobre Salvat-Papasseit i altres escrits* (1972). "Serra d'Or" donarà, doncs, una relativa continuïtat a l'escriptor, que hi col·laborarà esporàdicament fins al juliol de 1981, data en què hi

trobem el seu darrer treball *Jaume Agelet i Garriga, el poeta absent*. A “Serra d’Or”, efectivament, hi ha la major part dels articles en què Garcés retorna al conreu del record personal i la nota crítica característics de les seves millors pàgines. Si prenem l’índex dels treballs que integren el llibre sobre Salvat i hi afegim la seva procedència, quedarà ben palesa la importància de “Serra d’Or” en l’activitat assagística i crítica de Garcés després de 1939. Llevat de quatre articles inèdits que hi són incorporats, tots els altres havien estat publicats a “Serra d’Or”, i tractaven sobre autors com Salvat-Papasseit, Maragall, Nogueras Oller, Joan Crexells, J. S. Pons, Villangómez, Marià Manent o Maria-Aurèlia Capmany.

Pere Gimferrer va publicar a ‘Destino’ el 9 de setembre de 1972 un ampli article, ‘*Tomás Garcés, prosista*’ amb motiu de l’aparició del llibre. Hi ponderava les qualitats de cura i exigència que caracteritzen les proses de Garcés. D’altra banda, hi destacava la documentació inèdita que inclou el treball “*Salvat-Papasseit i el mite de la infantesa*”, així com la utilitat dels textos aportats per tal de caracteritzar psicològicament Salvat-Papasseit. En referir-se als treballs de tema maragallià, destacava que ‘*Garcés es, aquí y en los demás trabajos, un buen lector, que tiene la virtud –no tan frecuente como cabria desear entre nosotros– de señalar los pasajes verdaderamente más relevantes para el caso*’. Gimferrer s’atura especialment a considerar el valor del treball sobre “*El rigor poètic de Josep Carner*”, perquè tracta de la radical revisió de la pròpia obra efectuada per Carner cara a l’edició de la seva *Poesia* en 1957. Coincideix amb el criteri de Garcés sobre les revisions i el contrasentit que representa ‘*discutir sobre la superioridad presunta de las versiones antiguas sobre las nuevas, o viceversa: el Carner de 1957 no es menos poeta que el de treinta años atrás, y es inevitable pensar que no siempre todo lo suprimido era superfluo, ni necesariamente lo añadido superior a aquello que viene a substituir*’.

Des del ‘Diario de Barcelona’, Josep Faulí es feia ressò d’aquest volum de la Biblioteca Selecta, tot destacant el seu caràcter assagístic per damunt dels aspectes estrictament crítics: “*Se trata, fundamentalmente, de la posición del poeta-crítico frente a los demás poetas, a cuya comprensión es cierto que ayuda, pero que, a menudo, se convierten en pretexto para que el mismo nos hable de poesía.*”

També Miquel Dolç, a ‘La Vanguardia Española’ del 29-VI-1972 coincidia en aquesta mateixa visió de la preeminència dels

aspectes assagístics, en el sentit de manifestar una voluntat de creació literària pròpia. En un altre aspecte, Dolç, destaca *‘la íntima ilación –para emplear la expresión antes citada de Joan Fuster– que existe entre los versos de Tomás Garcés i sus ensayos críticos sobre poesía i poetas’*. Dolç opina que el poeta sempre es fa present, tot sencer, en cadascuna de les pàgines de prosa que escriu.

Si més amunt hem assenyalat aquestes col·laboracions a “Serra d’Or” i la posterior aparició del volum *Sobre Salvat-Papasseit i altres escrits* com una certa represa de l’activitat assagística, cal relativitzar l’abast d’aquesta “represa”. Perquè, en efecte, la realitat de les dades quantitatives resulta esfereïdora: en els quinze anys que van del seu inici periodístic fins al tall de la guerra, Garcés havia escrit més de mil articles a la premsa i revistes de l’època; en canvi, després, en la quarantena d’anys posteriors a 1936, només en trobem vint-i-set! Per explicar aquesta limitació productiva, tot i acceptar el “caràcter discrecional” que el fet d’escriure pogués tenir per a Garcés, pensem que cal no menystenir la importància de factors molt més objectius, com la prohibició inicial, la posterior i prolongada precarietat de la cultura catalana i la consegüent dedicació professional de Garcés a l’àmbit del dret. Aquest fet queda reflectit clarament en el seu epistolari: la dificultat de trobar el temps i la disposició per a escriure, quan la dedicació a l’advocacia absorbeix de manera gairebé exclusiva tota la jornada, és la principal causa material d’aquesta limitació. Garcés n’era conscient i, en una carta adreçada a Marià Villangómez, datada a Barcelona el 25 de març de 1966, se n’exclamava d’aquesta manera:

«Jo, d’ençà d’aquells versos d’Eivissa, i un parell de poesies breus que vaig escriure pels volts de Nadal, no he fet res més. Costa, en la vida massa activa d’un professional, a Barcelona, de trobar el clima líric. Tampoc dispo del temps que em caldria per arrodonir un volum d’assaigs. Però, si Déu vol, ja el trobarem!»

Es refereix, és clar, al “volum d’assaigs” que conformarà *Sobre Salvat-Papasseit i altres escrits*. Tanmateix, aquesta limitació de la no professionalització literària, afecta a tota la seva obra de després de la guerra civil. Volem dir que l’afecta en el sentit de limitar quantitativament la seva producció en prosa, en relació al ritme

continuat d'articles que trobem fins al 1936. No és, doncs, d'estranyar que durant els anys més difícils de la postguerra la pràctica literària es limiti al conreu d'algun poema ocasional, especialment els de tema nadalenc que cada any farà arribar als amics. S'hauran escoltat dotze anys de silenci poètic fins que, en 1947, aconseguirà publicar *El caçador*, volum en el pròleg del qual Garcés ens diu el seu enyor del món perdut i es pregunta com reconstruir-lo:

«Vivim en un món tempestejat. Ara que és destruïda tota dolcesa sabem que hem estat feliços. Però ha calgut veure cremar els temples de la fe i enderrocar les creus de terme. Hem vist els arbres sota els quals palpitava el nostre cor arrencats de soca-rel per la tramuntana. La nostra terra ha quedat més llisa que la palma de la mà. Els seus paisatges i el seu cel ens han semblat de sobte deserts i sense alè. Perquè hi ha hagut amputacions cruels, i sota pretext d'esclarir els arbres ens han devastat la selva. El mirall és a bocins. Qui el refarà?»

Ell mateix, que refusa les noses de la realitat del món on ara ha de viure, provarà d'anar refent aquest mirall esbocinat i endolcint aquest paisatge de runes amb el seu propi alè poètic, cercant refugi – com diu Pons – en “la seva tendència a transformar-ho tot en somni”. I, a més de la musicalitat alada del somni, incorporarà també la màgia poètica a aquesta tasca de refer uns paisatges i uns estats interiors per tal que, enmig de la desolació, encara l'esperança pugui fer niu en la terra devastada. Diu Garcés en l'esmentat escrit “Notes per a una entrevista” que, en el fons, a *El Caçador*, “els paisatges que capto, els moments que provo de fixar, em semblen fugissers com les flors del prestidigitador”, i es pregunta si no és el secret afany del poeta eternitzar-los, “fer-ne una joia perdurable”. És així com, sobtadament, s'esdevindrà el miracle: quan el poeta ha “deixat caure el braç, amb fatiga, a frec d'un escardot calcinat que hi ha a la meua vora, del mig de les espines ha sortit, jubilosa munió, un vol de papallones”. Destrucció d'una realitat antiga, reconstrucció d'una de nova amb elements de la vella, metamorfosi de records esdevinguts noves presències poètiques. Màgia, per dir-ho amb Garcés. És la màgia de la creació literària –plàsticament expressada en la primera composició de *El caçador*– la que permet al poeta fer com aquell «caçador cansat» que «amb una breu escopetada / trenca a bocins el vidre clar del cel / i sobre el món les flors del cel escampa.»

També en aquesta època (1951, i en edició de bibliòfil) publicarà finalment *La nit de Sant Joan*, obra en la gènesi de la qual el poeta haurà esmerçat, amb intermitents abandonaments i repeses, prop de trenta anys. L'època del seu inici, i per tant de la inspiració motriu, Garcés la situa vers 1923 quan tot fullejant el *Romancerillo catalán* de Milà i Fontanals hi trobà la cançó de *La Nit de Sant Joan*, de la qual només en coneixia uns quants versos que de petit li cantava la seva mare. Aquest llibre, doncs, enllaça amb les característiques de la primera poesia garcesiana. “Encara que es presenti amb les aparences d'un poema narratiu –diu J. S. Pons– *La nit de Sant Joan* desplega un teixit de balades suggerides pel veïnatge de la muntanya”. L'entorn de les terres del Cap de Creus, al voltant del Monestir de Sant Pere de Roda, torna a ser l'indret on la cançó popular fa maridatge amb les llegendes pairals. A partir del tema de la penyora amorosa com a fil argumental que lliga els diferents poemes, allò que realment els unifica és que són “fills tots d'un mateix sentiment del paisatge”, com assenyala Garcés al pròleg. Un pròleg on el poeta també ens dóna –a més de fer-ho en el propi text poètic– algunes precisions sobre la creació poètica. Hi defineix, en efecte, que “la poesia també és una aigua filtrada de gota en gota en balmes entranyables”. Cal, però, en el camí emprès per l'artífex de la paraula, la presència continuada d'un element del tot determinant: una voluntat poètica que, persistent, actua com a catalitzador de tot el procés de creació. Es tracta d'aquell «gest necessari d'uns ulls aclucats», els ulls aclucats cap a l'endins del poeta de què Garcés parlava amb el seu amic i també poeta Marià Villangómez; és aquell procés d'introspecció creativa que viatja entre el record i l'oblit, aquell procés que dóna vida a tota la resta a partir del somni. Al poema «Ronda d'infants», de *La nit de Sant Joan*, Garcés hi expressa aquesta virtut germinativa quan enumera d'on neixen certes forces naturals i, en la base de totes, hi situa el somni:

«L'oratjol, de l'arbre,/i del vent, el foc;/de la flama, el vespre,/i del somni, tot.»

Observem també que a la «Cançó final» hi ha un vers que és tota una divisa: «*Només els somnis són veritat*». Hi és repetit fins a tres vegades, al final de cada quarteta. I en el mateix llibre, la composició «Cant del foc follet» acaba amb uns versos prou significatius

pel que fa a l'associació vida/mort i oblit/record, que deriven directament del concepte garcesità del somni:

«Oblida, Joan. *Perfumi la rosa /el front pensatiu i la mà. / La vida és oblit i, sota la llosa, /la mort, un etern recordar.*»

Aquesta mort esdevinguda “etern recordar” ens manifesta, d'altra banda, la transcendència del sentiment religiós en l'obra de Tomàs Garcés. Resulta evident que el camí de la creació –notòriament la creació poètica, però també en el sentit més àmpliament literari– és, per a ell, un camí marcat per la seva condició de creient. El trànsit de la pura confessionalitat a la creació literària articulada en el fet religiós és efectuat per Garcés mitjançant el franciscanisme. De fet, ja en 1927, amb *El Somni* quedava absolutament explicitada la confessionalitat catòlica de l'autor, singularment en la segona part del llibre, encapçalada pel títol “El vel morat” i amb composicions com “Himne”, “Oració”, “Assís” o “El camí de Siena”. Aquest franciscanisme (amb la segregació subsegüent del pessebrisme) va presidir no únicament bona part de la seva producció poètica sinó també moments brillants de la seva prosa i, durant uns anys, de la seva activitat de crític. La primera mostra de franciscanisme, cronològicament, és l'article publicat al núm. 1 de «Mar Vella», El camí de Siena. Les referències a l'esperit franciscà sovintegen, doncs, en els escrits de Garcés, i són aplicades a autors i obres ben diversos. Així, Leopardi és un «franciscà esgarriat per la malaltia» que «plora la fugacitat de la joia»; Pep Ventura, «talment un nou Sant Francesc, parla amb els ocells i amb totes les coses naturals»; Charles Vildrac, l'autor del Paquebot Tenacity, és vist «com un franciscà amargat»; comentant els *Cinc poemes*, de López-Picó, troba que «la llum d'Assís no li és estranya» Fins el poeta J. S. Pons té per a Garcés un «accent franciscà», especialment a la composició «Gràcies pel vent de l'alba», de *L'aire i la fulla*. En qualsevol cas, el franciscanisme perdurarà de manera especial en l'obra poètica de Garcés sota la forma de les composicions de tema pessebrístic i nadalenc que aplegarà en el volum *Grèvol i molsa. Vint-i-quatre poemes de Nadal* (1953) així com en les que continuarà escrivint cada any (llevat de 1947, en què havia mort el seu pare), fins al 1982, per enviar-les com a nades als amics. Tots aquests versos, inicialment dispersos, seran

incorporats a *Poesia Completa* (1922-1985), formant part de la versió actualitzada de *Grèvol i molsa*.

De 1955 és l'aparició de *Viatge d'octubre*, llibre amb una poesia madura i serena que Marià Villangómez veu caracteritzada pel "sentiment de camí". Aquí la melangia i el record retallen lleus instants de vida, d'aquesta vida breu que és enduta *com la flor de l'ametller* o com aquell nom escrit per l'amant que *es desfà com la vida*, tal com llegim al poema "Com la fina petjada". Tant en aquest com en el dos següents llibres *Plec de poemes* i (1971) i *Escrit a terra* (1985) que completen el conjunt de la seva obra poètica, a més d'una melodia personal acuradíssima i de la precisió i puresa de les seves imatges i visions, a més del pòsit depurat d'una tradició pròpia, Garcés també ens hi ofereix homenatges de poesia civil, i el ressò d'aquelles influències captades de la poesia europea contemporània amb la qual sent més afinitats i de la qual "en cospa la de vol més net i lleuger, més trèmul i confidencial", per dir-ho també com Villangómez. I, com si volgués cloure el cicle natural de la vida, a *Escrit a terra* acaba el llibre amb un darrer poema, «El gonfanoner», que no és sinó la premonició, serena i solemne, de la futura pròpia mort:

*Sant Miquel, gonfanoner,
sortireu a rebre'm?
Hi haurà un cel esvalotat,
farà vent de terra.*

*Món i lluna seguiran
sense mi fent via.
En el clot dels olivers
floriran pervinques.*

*El meu cor esbocinat
provarà de batre.
La paraula del perdó
volarà pels aires.*

Garcés, de qui, tanmateix, encara no s'esdevindrà la mort fins al 16 de novembre de 1993, clou la seva obra poètica amb aquest poema tan breu i concís com corprenedor. Són versos on s'identifiquen poesia i vida, vida i literatura, talment com el fluir d'aquella

«aigua filtrada, de gota en gota, en balmes entranyables». Versos que tanquen i donen forma definitiva a una obra poètica tan sòlida i personal que situa Tomàs Garcés entre els més destacats mestres de la poesia catalana del segle xx.

Cal, però, que retornem encara a la seva producció en prosa. Si el *Quadern de la Selva* (1962) i *El temps que fuig* (1984) són, respectivament i en paraules del propi Garcés, “un veritable diari líric” i “un dietari irregular”, en tots dos volums hi trobem la presència d’alguns materials datats abans de 1939. Especialment a *El temps que fuig*, hi persisteix l’atmosfera dels anys vint i trenta, el reflex, damunt aquest fluir del temps esdevingut memòria, dels anhels col·lectius que havien treballat per un renaixement nacional català, renaixement que resultà una realitat efímera pel mal fat del 36 i la dictadura subsegüent.

El *Quadern de la Selva* va ser editat en 1962 a Barcelona pel mateix Garcés, amb el número 6 dels volums que publicà la col·lecció “Quaderns de Poesia”. Està dividit en dues parts diferenciades: *Beutat del món* i el *Quadern de la Selva* pròpiament dit. *Beutat del món*, ens informa la “Nota de l’autor”, són unes quantes pàgines “testimoni d’una temptativa abandonada”, que foren escrites “entre 1920 i 1937”, amb la intenció de reflectir-hi “la bellesa del món”. Havia projectat omplir-lo amb l’experiència poètica d’altres futurs viatges, viatges que no va arribar a fer o que els realitzà “quan ja les guerres, calentes i fredes, em distreien de la bellesa del món”.

El *Quadern de la Selva* estricte està integrat per 16 escrits no datats individualment, per bé que l’autor en la datació final del llibre els situa a “La Selva de Mar, 1948-1949”. Si considerem algunes de les observacions del propi Garcés a la “Nota de l’autor”, sabrem que en la seva intenció inicial el *Quadern* “havia de ser més copiós que no és”, i que hauria volgut “afegir-hi pàgines que arrodonissin, en el present i en el passat, la imatge de les terres del Cap de Creus i, sobretot, les d’aquest poble que s’enruna als peus de Sant Pere de Roda”. En qualsevol cas, la plasmació material del llibre vol esdevenir “entranyable poesia”, “recerca i expressió d’un secret”. I en aquest sentit, Garcés assenyala l’indret del llibre on creu acostar-se més a l’objectiu de creació poètica: el conte “La flor de penical”. Aquest és precisament l’únic escrit no inèdit dels setze del recull: en 1950 ja havia estat aplegat a l’*Antologia de Contistes Catalans* de Joan

Triadú. Una altra prova de la predilecció de Garcés per aquesta narració, ho serà la seva posterior inclusió al volum antològic *Vers i prosa* (1981).

El *Quadern de la Selva* és, en definitiva, una elaboració literària que mitifica poèticament les terres i la gent del Cap de Creus, seguint una línia que ja havia inaugurat de ben jove amb les *Vint cançons*. L'estructura de l'aplec de proses segueix la roda del temps. Hi trobem reflectida, de primavera a primavera, la vivència del pas del temps, "el temps que fuig".

Aquesta anticipació del títol del seu futur "dietari irregular", no és pas casual: *El temps que fuig* (1984) també començarà, seguint la roda del temps, amb unes anotacions datades el 23 de març de 1933, dedicades a aquesta eterna renaixença de la primavera, davant de la qual renaixença el poeta, meravellat, inicia la seva meditació i el seu cant. En el pròleg a *El temps que fuig* Garcés parla de la gènesi del llibre, a partir de l'evocació d'un viatge a Berna, en què "com tothom que hi passa, em vaig embadalir una estona davant la Torre del Relotge". La contemplació d'aquell espectacle de virtuosisme dels mestres rellotgers que s'esdevé sota la torre suscita, doncs, una reflexió sobre el tema del pas del temps i sobre l'origen i el contingut del seu llibre, en el qual per bé que "els records no hi són voluntàriament suscitats", tanmateix "l·liguen amb l'actualitat de cada moment, amb insignificants actualitats, de vegades. Grans fets, que potser hi tindrien el lloc adequat, no els hi trobareu. És, doncs, per dir-ho amb una paraula, un dietari irregular". No és un llibre de reconstrucció memorialística ordenada, sinó que recull, amb vocació permanent de creació literària, mig segle de somnis, lectures, converses, viatges i records. Un dietari en el qual també hi són expressats alguns dels seus raonaments i intuïcions – aquestes potser encara més definitòries– a l'entorn del fet poètic:

«¿Què és la poesia? Qui ho sap! ¿Veritat, vida, somni, música, desig, enyorança, joc i foc? Enlloc no trobareu, en tot cas, la fórmula que us permeti de combinar aquests elements. Un instint obscur, ancestral, fa potser que unes coses s'illumini més que no pas d'altres davant dels vostres ulls, que unes paraules bruscament alenin com un ésser viu i dringuin com un metall noble; que entre les paraules, o entre les coses, neixin uns lligams subtils i fugissers».

Aquestes consideracions teòriques sobre la poesia i el procés creatiu no són sinó fragments d'una tasca d'introspecció i reflexió que Garcés va anar fent sovintejadament en el decurs de la seva obra. Així, a la conferència de presentació del llibre *Paradís*, que l'autor va fer a Girona, publicada a «El Matí» el 3-III-1931, hi ha aquesta formulació sobre la gènesi poètica:

«Imatge, absència, enyor, esperança, heus ací els elements de la poesia i la terra grassa que la nodreix. Abans que Freud descobrís que el somni era una trama de recances i cobejances, ja la equació 'poesia' = 'somni' havia estat establerta. La metàfora, talment el somni, és una deformació. Amb ella recreem l'objecte; l'acostem al nostre desig o l'ornem amb el nostre record. I àdhuc en aquella poesia, com en l'anomenada popular, on les coses són dites pel seu nom i la imatge de tan senzilla arriba a esvair-se, hi ha, només, desig o enyorança, perquè fora d'aquestes contrades de l'esperit la poesia és una flor que mor assedegada».

En aquest mateix àmbit, i pel que fa al tema de les revisions poètiques, Garcés hi és francament escèptic, si no declaradament contrari. Especialment sobre la seva pròpia pràctica poètica, en la qual només molt esporàdicament podem trobar noves versions que incorporin alguna modificació sobre la inicial. I, quan això s'esdevé, es tracta de lleus correccions, en definitiva retocs que mai no afecten la concepció primera del poema. En realitat, ell creu que la poesia només es pot considerar com un procés variable mentre madura en l'esperit del poeta, per anys que trigui. Ara, un cop explicitada en la forma de poema, ja només accepta lleus retocs, gairebé la pura esmena d'incorreccions de llenguatge. La posició de Garcés és, doncs, refractària a tot tipus radical de revisió poètica, tal com clarament ho expressava a Villangómez en una carta del 25 de març de 1966: «...Però no exageri el treball de revisió. Fixi's en el que ha fet *En Carner* amb la seva obra poètica: moltes vegades hi ha perdut, tot i guanyant, és cert, una millor perfecció formal». Amb tot, com acabem de dir, el procés de creació sí que pot demorar-se durant molt de temps, en llargues anyades de secreta activitat interna fins que, al punt just, es desclou i ens mostra la seva forma poemàtica definitiva. En el cas de Garcés, l'exemple que ell mateix ens posa és el de la llarga gestació de *La nit de Sant*

Joan (Barcelona, Edició d'autor, 1951), llibre en el pròleg del qual podem resseguir aquest procés, entre d'altres consideracions sobre el fet poètic: «*Heus ací, doncs, La nit de Sant Joan, començada força abans del 1930 i acabada a les portes del 1950, empresa sovint negligida, però mai no oblidada. (...) La poesia també és una aigua filtrada de gota en gota en balmes entranyables. La que ara us ofereixo és una cançó apresada d'infant, recordada com un misteri a cada tombant de la vida, i que ha desvetllat després mil ecos per còrrecs i garrigues, en aquestes terres on s'ajunten els Pirineus i el mar.*»

Aquestes idees sobre la gènesi poètica ens porten a constatar la importància que hi tenen també els aspectes d'evolució psicològica o, simplement, biogràfica de l'autor. Altra cosa és la gradació amb què es reflecteixen explícitament en la seva obra. Que, en el cas de Garcés, sempre és d'una manera lleu i amb una pudorosa distància. La influència, tanmateix, hi és: damunt els versos del poeta, la vida sempre hi deixa els seu ròssec. Ho formulava ben clarament Tomàs Garcés en l'article que en 1970 va dedicar a Ungaretti, amb motiu de la seva mort: «*el poeta, en escriure, ¿què fa sinó resseguir-se les entranyes, furgar en nafres profundes?*». I continuava en aquests termes: «*Tota poesia autèntica és vida, la vida mateixa. Per això Ungaretti no troba, per al conjunt de la seva obra lírica, un títol millor que 'Vita d'un uomo'. Una vida passada, però, pels sedassos del llenguatge, despullada fins al descarnament, per bé que tot de vels l'amaguin. Cendra trita, diamant fet engrunes.*»

SOBRE LA PRESENT EDICIÓ

En l'edició de l'Obra Completa de Tomàs Garcés ens hem cenyit al criteri de respecte absolut a la formalització última dels textos que l'autor publicà en volum i supervisà en vida. De la resta d'aportacions d'escrits seus que havien restat dispersos fins ara, tot seguit ens referirem als criteris de selecció i ordenació que hem aplicat.

La primera part està dedicada a la "Poesia". La hi hem recollit tot respectant escrupolosament el text establert pel propi autor en la seva *Poesia completa*, d'acord amb la segona edició revisada que va publicar en 1993, poc abans de la seva mort. Hi hem inclòs, doncs, tots els pròlegs i notes preliminars propis que va incorporar-hi, o va

acceptar directament que s'hi incorporessin, com és el cas del text llegit pel poeta a Girona *Presentació de "Paradís"*, publicat a "El Matí", el 3 de març de 1931, però que no és integrat com a pròleg del recull poètic fins a l'edició de l'esmentada *Poesia completa*.

Encara en aquesta primera part, en l'apartat que recull la seva activitat de traducció de poesia, hi hem aplegat gairebé un centenar de composicions que corresponen a una quarantena de poetes. Els materials són de la següent procedència: d'una banda, els poemes inclosos en els dos llibrets de traduccions que Garcés ja va editar en vida, *Deu poemes gallecs* (1954) i *Cinc poetes italians* (1961); de l'altra, aquelles versions que Garcés va anar publicant en diversos diaris i revistes i que hi romanien encara disseminades. Aquestes darreres, bàsicament, corresponen a un arc temporal que va des de 1920 fins 1935, i les trobem disperses per les pàgines literàries de diverses publicacions ("El Dia", de Terrassa, "La Revista", "Revista de Catalunya", "La Publicitat" i "La Veu de Catalunya, principalment). Han estat complementades amb unes posteriors aportacions publicades a "Serra d'Or" en 1970 (Giuseppe Ungaretti) i 1971 (Jules Supervielle).

Hem mantingut el format íntegre de *Deu poemes gallecs*, incorporant-lo com a llibre independent, amb els deu poemes (un per cadascun dels deu poetes gallecs que hi són representats), perquè el volumet recull la totalitat de traduccions poètiques de Garcés en aquesta llengua. En canvi, en el cas dels "cinc" poetes italians (Saba, Cardarelli, Ungaretti, Montale i Quasimodo), atès que la present agrupació de traduccions de poemes seus comprèn no només els del volum garcesí de 1961 sinó també un bon nombre d'altres procedències, hem optat per incorporar-los dins el conjunt restant de poetes traduïts per Garcés, conjunt que presentem ordenat alfabèticament. A l'apèndix "Procedències" queda reflectit, com per a tots els textos, el lloc i data de publicació original de les traduccions.

Hem reproduït fidelment totes aquestes traduccions disperses, esmenant només els errors ortogràfics i tipogràfics evidents, i –com en la resta d'articles periodístics fins ara inèdits en volum que incorporem a l'Obra Completa– respectant que s'hi manifesti l'estat de la llengua en el precís moment històric així com l'ús que en feia l'autor en aquella circumstància.

A la segona part, dedicada a la anomenada “literatura del jo”, és a dir l’apartat “*Dietaris i memòries*”, hi recollim la prosa publicada per Garcés amb voluntat memorialística, tant la que prima l’aspecte de creació d’un món poètic propi a través del record personal (*Quadern de la Selva*) com la que té un caire més dietarístic (*El temps que fuig*). D’altra banda, atès el fet que hi ha una quantitat estimable de textos fins ara dispersos que responen a aquesta voluntat memorialística de Tomàs Garcés, ens ha semblat oportú, alhora que respectuós amb l’esperit global de la seva obra, incorporar-los en aquesta edició sota l’empara de l’epígraf “*No ens enganya la memòria*”, expressió del propi Tomàs Garcés, extreta d’un dels textos aportats, concretament de la conferència “Record de Salvat-Papasseit”, llegida a l’Institut Francès l’any 1955 i publicada en resum el 1958 a “Quart Creixent”. Garcés hi fa aquest exercici de memòria que ell mateix explica: “*Giro els ulls enrere, i recordo.....la veu, els ulls, els pòmuls, el caminar d’En Salvat-Papasseit, el seu carregament d’espatlles, que s’anava accentuant amb els progressos de la malaltia*”. Igualment s’escau en la resta de textos que hem aplegat en aquest apartat, en els quals hi ha també la intenció d’evocar i fixar literàriament el record d’uns personatges en el seu ambient. En els textos seleccionats, a banda de Salvat-Papasseit, Garcés ens hi parla de la seva relació personal amb Carles Riba, Josep-Sebastià Pons, Joaquim Ruyra, Josep Carner, Jaume Agelet i Garriga i d’altres figures rellevants de l’univers literari català del seu temps, o bé de situacions i esdeveniments viscuts en primera persona, com és el cas del Congrés de Poesia de Salamanca de 1953.

A la tercera part (“*Assaig*”), hi hem aplegat un nucli essencial integrat pels tres llibres que Garcés va publicar amb alguns dels seus articles de crítica literària i altres estudis de caire assagístic: *Paisatges i lectures* (1926), *Notes sobre poesia* (1933) i *Sobre Salvat-Papasseit i altres escrits* (1972). Complementàriament, hi hem afegit, sota el títol “*Com la fina petjada*”, una sèrie de conferències, estudis i notes que, o romanien inèdites a l’arxiu familiar, o encara eren disperses en diverses publicacions, bàsicament “*Revista de Catalunya*” i “*Serra d’Or*”, o bé encara calia trobar-los formant part d’alguna altra publicació com a pròleg (*Notes sobre la poesia de J.S. Pons*) o en forma de conferència editada individualment (*Els dotze llibres d’Agelet*). El títol d’aquest darrer epígraf dels escrits assagístics

(“*Com la fina petjada*”) correspon a un poema de *Viatge d'octubre* i ens el va suggerir Miquel Batalla, que temps ha l'havia triat per a un seu projecte d'aplegar un recull de textos garcesians que finalment no va arribar a ser editat. L'hem adoptat per aplegar-hi aquesta selecció d'escrius perquè respon a les característiques de delicadesa i contenció que connoten la prosa d'assaig de Tomàs Garcés i alhora reflecteix l'aire poètic que sempre exhalen els seus escrits, aquella continuïtat de to i estil entre la seva obra en prosa i els seus versos. Gran part d'aquests articles ja hem dit que procedien de “Serra d'Or” i havien estat recollits a l'Addenda de la *Prosa Completa II* publicada per Columna en 1991. Nosaltres hem preferit donar-hi una estructura anàloga a la que Garcés formalitzà en els seus tres altres llibres d'assaig publicats en vida. Optem, doncs, per presentar *Com la fina petjada* sota la forma d'un llibre addicional dins el conjunt de la seva obra d'assaig. Hem pres un bloc principal format per la majoria d'articles de l'esmentada Addenda i l'hem complementat amb d'altres textos. D'una banda, amb dos llargs articles que Garcés publicà a “Revista de Catalunya”, *Angiolo Poliziano i el Renaixement* (1926) i *El violí prodigiós. Notes sobre la poesia de Sant Francesc* (1927) i, de l'altra, amb tres conferències inèdites procedents de l'arxiu familiar: *Defensa de Maquiavel* (1932), *Política i lletres* (1933) i *La polèmica del “Primer manifest català futurista”* (1973). En canvi, no recollim aquí dos articles de “Serra d'Or” que incloïa l'Addenda: *Tres poemes de Jules Supervielle* (1971) i *D'un dietari tardà* (1971). La raó, en el cas dels poemes de Supervielle, és que ja els hem incorporat al capítol de “Traduccions de poesia”. L'article *D'un dietari tardà* l'hem exclòs per tal d'evitar duplicitats, atès que està integrat en la seva totalitat per fragments del dietari *El temps que fuig*, llibre que ja està incorporat a l'apartat II (“Dietaris i memòries”).

Finalment, a la quarta part (“*Mosaic del dia a dia*”) hi incorporem una gran quantitat de textos inèdits en volum, obtinguts a partir de la recerca i l'estudi de la seva obra d'origen periodístic. Considerem que l'aportació d'aquests materials contribueix d'una manera significativa a ampliar i donar compleció al corpus literari del nostre autor. L'obra establerta tindrà ara una sèrie de matisos i complexitats noves, que poden ajudar a ampliar el coneixement de l'obra de Garcés, més enllà i més ençà del poeta. El lector es trobarà amb

una prosa periodística normalitzada, la d'un autor que escrivia alhora amb senzillesa i rigor, i fent ús d'una llengua apta per a tot i per a tothom, tal com demanava Fabra en aquells mateixos temps.

Això no treu que no hagi de quedar ben entès que la glòria literària de Garcés està basada molt essencialment en el poeta. Hi està, i sobre aquest aspecte no hi ha pas discussió. Insistim, això sí, en la finalitat de facilitar l'accés i el coneixement del conjunt de l'obra de Garcés, de la seva obra "completa", tot aportant textos de temàtica diversa, puix que a més de temes de l'actualitat literària hi tracta de teories estètiques, d'anàlisi de la creació poètica, del devenir quotidià polític i social del país, i fins realitza converses i entrevistes amb destacades personalitats de la vida cultural i social. Esperem que l'accés a tots aquests textos permetrà aportar nous relleus a la seva figura literària i que podrem veure-la, doncs, sota una perspectiva encara més completa i més àmplia que la del cànon establert fins avui.

Hem estructurat aquesta part mantenint-hi el nom de les diverses seccions en les quals Garcés va escriure els seus articles i col·laboracions. Els escrits, en efecte, hi han estat ordenats cronològicament en el següents apartats:

1.- Carnet de les lletres:

El "Carnet de les lletres", a "La Publicitat", fou des de 1922 i fins 1928 l'espai on Garcés va publicar de manera més sovintejada. A primera pàgina, generalment poc més de mitja columna, i els primers temps amb el pseudònim de *Ship-boy*, hi anà desgranant la seva atenció sobre el dia a dia cultural. Atès aquest caràcter d'apunts breus, sovint ressenyes ràpides de l'actualitat literària, i la gran quantitat que en va publicar en el decurs de la seva participació en aquest diari, hem procedit a aplegar-ne aquí només la selecció d'un centenar. Al peu de tots els textos, tal com hem fet en el conjunt de la present *Obra Completa*, hi figura la data de publicació. D'altra banda, insistim a fer notar que a l'apèndix "Procedències" donem la referència completa d'on van ser publicats originàriament els textos que presentem. Pel que fa a la localització de la resta de "Carnets" o d'altres escrits no inclosos en la present edició, remetem el lector interessat en aquest aspecte al llistat cronològic d'articles de Tomàs Garcés en diaris i revistes (1919-1981) que figura com a apèndix del nostre estudi *Tomàs Garcés: periodisme i crítica* (PAMSA, 2010).

2.- *Notes per a una Antologia*

Les *Notes per a una Antologia* publicades a “La Publicitat”, dins de l’espai reservat als “Carnets”, constitueixen un banc de proves de l’antòleg, una experiència acumulada per als criteris de selecció de Tomàs Garcés. I cal dir que aquesta experiència es consolidaria ben aviat en una primera realitat editorial. Garcés seria cridat a incorporar-se a un nou projecte d’antologies promogut per l’editor Joan Merli, la col·lecció “Els Poetes d’Ara”. A finals de 1923, començaren a publicar, sota la direcció de Garcés, aquesta col·lecció on coexisteixen avantguarda i noucentisme, modernisme i escola mallorquina. L’establiment d’un determinat cànon en el decurs de la col·lecció es caracteritza per l’eclecticisme, la finalitat integradora i el rigor en la ponderació poètica. Tomàs Garcés entre novembre de 1922 i juny de 1923, ja havia reservat intermitentment l’espai dels seus “Carnets” a la plasmació d’aquestes *Notes per a una Antologia* de poetes catalans contemporanis, fins ara inèdites en volum, en les quals trobem analitzada l’obra de divuit poetes: Josep Pijoan, Francesc Pujols, Joan Alcover, Guerau de Liost, Josep Carner, J. M. de Sagarra, J. M. López-Picó, Carles Soldevila, Clementina Arderiu, Joan M. Guasch, Josep S. Pons, Carles Riba, Joaquim Folguera, Millàs-Raurell, Marià Manent, Ferran Soldevila, Lluís Valeri i Trinitat Catasús.

3.- *Les lletres*

Quan l’extensió de l’article lliurat a “La Publicitat” desbordaria la modèstia de l’espai habitual dels “Carnets”, aleshores l’escrit continua apareixent a primera pàgina independentment del «Carnet» (amb el qual alguns cops pot arribar a coincidir), si més no fins que, posteriorment, la creació de la secció «Les lletres» comportarà la seva incorporació a la pàgina interior corresponent. Aquesta circumstància es produeix en el decurs de 1927 i es perllonga, amb una intermitència variable, fins a 1932, de vegades compartint l’espai de la secció amb d’altres crítics del diari com Domènec Guansé, J. V. Foix, Artur Perucho o Just Cabot. Durant 1931 i 1932, la col·laboració de Garcés en aquesta secció de «Les lletres» se cenyeix estrictament a la ressenya literària, presentada sota el subtítol de «Revista de llibres» i acull molts dels articles que el seu autor aplegarà, en 1933, al volum *Notes sobre poesia*. Cal dir que abans, en 1926, ja havia utilitzat el mateix procediment en recollir, a

Paisatges i lectures, alguns dels articles publicats fins aleshores a «La Publicitat». Seleccionem aquí un bon nombre dels encara inèdits, entre els quals hi ha també els de la secció “Les lletres” de “Revista de Catalunya”, publicació en la qual Garcés col·laborà amb relativa assiduitat des del juliol de 1924, i tot coincidint amb la direcció de Rovira i Virgili, direcció que s’acaba amb el número 60, a finals de 1929.

4.- *Almanac literari*

El 10 de març de 1933 Garcés comença a col·laborar a la pàgina literària de «La Veu de Catalunya». Ho fa amb l'article *Eternitat de la poesia*, l'únic dels publicats en aquest diari que poc després, aplegat amb d'altres provinents de «La Publicitat» i amb algun d'inèdit, recollirà en el volum *Notes sobre poesia*. Possiblement a causa de la seva major extensió, també és l'únic que no trobem publicat a la que serà columna habitual de Garcés, l'*Almanac literari*. A “La Veu” hi col·laborarà fins al maig de 1934. Hi hem comptabilitzat un total de 37 col·laboracions crítiques de Tomàs Garcés, totes a l'*Almanac literari*, llevat de l'excepció ja indicada de l'article *Eternitat de la poesia*. La lectura d'aquests «Almanacs» ens revela que el crític ha assolit una maduresa que li permet utilitzar òptimament tot el seu bagatge teòric, sense que això impliqui cap minva en la capacitat intuïtiva, en «aquella mena de magnetisme psicològic» que Carles Soldevila, ja en 1926, descobria en Garcés, «com a do gratuït del cel, una interna coherència que agermana totes les seves idees i tots els seus sentiments, imprimint-los un aire de família inconfusible». Aquest conjunt d'escrits queda articulat a l'entorn de tres nuclis d'interessos: teoria de la poesia, valoracions sobre la literatura catalana i el comentari de diversos autors. Al nostre parer, el més remarcable és el conjunt d'articles que conformen un seguit de reflexions teòriques a l'entorn de la poesia. El simple enunciat dels títols ja és tota una promesa: *Eternitat de la poesia*, *Interpretació de la poesia*, *Formes de poesia*, *Traducció de poesia*, *Vida i poesia*, *Poetes de la Revolució*, *Retorn de la poesia*, *Poesia dels objectes*, *Somni i llenguatge*, *L'home de Porlock*, *Fronteres de les arts*, etc.

5.- *Comentaris*

A “La Publicitat” Garcés també hi escriurà intermitentment, entre 1927 i 1932 «Comentaris» d'una extensió similar a la dels «Car-

nets», de tema lliure, per bé que sovint fan referència a qüestions de caire cívic i social. Els trobem publicats a doble columna a la part superior de la primera pàgina. Hi hem agregat, per la seva unitat de temàtica, alguns dels escrits que un jove Garçés publicà, vers 1920, en l'inici de la seva singladura periodística a “Mar Vella”, “Proa”, “El Dia” i “La Revista”, i n’hem fet una selecció que estimem prou significativa per a documentar la posició ideològica de Tomàs Garçés i la seva evolució en el decurs d’aquells anys.

6.- *Converses i entrevistes*

En aquest darrer apartat incloem les aportacions fetes per Garçés al gènere periodístic de l’entrevista o, per dir-ho com ell, la conversa. En el decurs dels anys 1926 i 1927, Garçés publicarà a la «Revista de Catalunya» un total de set «Converses» amb personatges importants de la cultura catalana, majoritàriament escriptors. Formen part principal d’una especialització periodística que Garçés cultivarà esporàdicament, fins 1930, en diferents publicacions. Des d’una perspectiva literària, les de «Revista de Catalunya» són les més rellevants. Abasten set personalitats de la nostra cultura: Joaquim Ruyra, Pompeu Fabra, Amadeu Vives, Víctor Català, Jaume Bofill i Mates (Guerau de Liost), el pare Miquel d’Esplugues i Josep Carner. De totes set, cinc van ser aplegades en volum l’any 1985. N’hem recollit el seu text tal com varen ser publicades dins *Cinc converses amb Joaquim Ruyra, Víctor Català, Pompeu Fabra, Josep Carner, Guerau de Liost* (Columna Edicions, Barcelona, 1985), tot afegint-hi les dues “Converses” amb el mestre Amadeu Vives i amb el pare Miquel d’Esplugues (que no hi havien estat incloses), i restablint l’ordre en què varen aparèixer publicades a “Revista de Catalunya”. Tanquem aquest apartat amb les entrevistes efectuades per Garçés a les pàgines de “La Publicitat” al dibuixant Lluís Bagaria, al polític Ossorio i Gallardo, al teòleg doctor Balthasar, a l’escriptor Joan Estelrich, a l’arquitecte Cèsar Martinell, al poeta Josep S. Pons i al pintor Ignasi Mallol.

VALENTÍ SOLER I NOGUERA

Edició a cura de Valentí Soler i Noguera
Disseny de Winfried Bährle

Publicat per:
Galaxia Gutenberg, S.L.
Av. Diagonal, 361, 1.º 1.ª A
08037-Barcelona
info@galaxiagutenberg.com
www.galaxiagutenberg.com
Cercle de Lectors
Círculo de Lectores, S.A.
Travessera de Gràcia 47-49, 08021 Barcelona
www.cercle.cat

Primera edició: setembre de 2012

© Hereus de Tomàs Garcés, 2012
Drets reservats de la resta d'autors
© Valentí Soler i Noguera, 2012, per la introducció
© Galaxia Gutenberg, S.L., 2012
© Círculo de Lectores, S.A., 2012, per a l'edició club

Fotocomposició: Maria Garcia
Impressió i enquadernació:
Dipòsit legal: B. 20527-2012
ISBN Galaxia Gutenberg: 978-84-8109-990-4
ISBN Cercle de Lectors: 978-84-672-5157-9

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot realitzar amb l'autorització dels seus titulars, a part les excepcions previstes per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) si necessiteu fotocopiar o escanejar fragments d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 45)